

Digitālais solfedžo 7. un 8. klasei

Metodiskais materiāls pedagogiem

Autore: Inta Udodova

Izstrādātājs: SIA "Datorzinību centrs"

Materiāls tapis ar **Latvijas Nacionālā kultūras centra** finansiālu atbalstu

Latvijas Nacionālais
kultūras centrs

Saturs

IEVADS	3
AUTORES PRIEKŠVārds	4
DIGITĀLAJĀ SOLFEDŽO 7. UN 8. KLASEI IETVERTĀ MĀCĪBU SATURA ĪSS	
KOPSAVILKUMS.....	5
IETEIKTĀ AUTORPROGRAMMA	8
KĀ LIETOT DIGITĀLO MĀCĪBU LĪDZEKLI?	13
Struktūra un pārvietošanās.....	13
Interaktīvie objekti un darbības ar tiem.....	16
SATURA IZKLĀSTS PA NODAĻĀM	19
1. nodaļa. RITMS UN TAKTSMĒRS	19
Mērķis	19
1.1. tēma. Dažādi taktsmēri un ritma grupas (atkārtojums)	19
1.2. tēma. Brīvdalījums. Dažādas trioles	20
1.3. tēma. Taktsmēri 9/8, 12/8; 2/2, (C) , 3/2; 5/8, 5/4, 6/4	21
1.4. tēma. Vingrinājumi mācību vielas nostiprināšanai	23
2. nodaļa. TONALITĀTES UN SKAŅKĀRTAS	24
Mērķis	24
2.1. tēma. Tonalitātes līdz piecām atslēgas zīmēm	26
2.2. tēma. Tonalitātes ar sešām atslēgas zīmēm	28
2.3. tēma. Senās skaņkārtas	28
2.4. tēma. Hromatismi. Modulācija un novirze	31
3. nodaļa. INTERVĀLI UN AKORDI.....	32
Mērķis	32
Nodaļas teorijas ekrāni	33
Nodaļas vingrinājumi	35
4. tēma. MŪZIKAS VALODA. MŪZIKAS FORMAS	38
Mērķis	38
4.1. tēma. Mūzikas valodas elementi. Nošu raksts	38
4.2. tēma. Mūzikas formas: periods	40
5. tēma. SKAŅU BURTU APZĪMĒJUMI	42
Mērķis	42
5.1. Skaņu burtu apzīmējumi	43
5.2. Burtu apzīmējumi pavadījuma veidošanā.....	44

IEVADS

Digitālais mācību līdzeklis ir piemērots solfedžo 7. un 8. klases audzēkņiem.

Šis metodiskais materiāls pedagogiem ietvers ieteikumus un skaidrojumus, kā mācību stundās izmantot digitālo mācību līdzekli, kā arī sniegs digitālo vingrinājumu lietošanas ieteikumus.

Digitālais mācību līdzeklis sastāv no piecām nodaļām:

1. Ritms un metrs
2. Tonalitātes, skaņkārtas
3. Intervāli, akordi
4. Mūzikas valoda un mūzikas forma
5. Skaņu burtu apzīmējumi

Digitālo mācību līdzekli varēs izmantot divējādi:

- **secīgi** izmantojot tēmas un to interaktīvos vingrinājumus;
- pēc pedagoga paša izvēles **izlases veidā**, mācību stundās izmantojot to tēmu un vingrinājumus, kas atbilst stundas tematam.

Tāpat pedagogi tiek aicināti variēt interaktīvo uzdevumu izmantošanas metodes mācību stundās, ņemot vērā konkrēto klases situāciju, audzēkņu grupas specifiku, savu darba stilu un reālās tehniskās iespējas.

Digitālais mācību līdzeklis nodrošinās šādas mācību aktivitātes:

- kopīgu klases darbu ar mācību vingrinājumiem pedagoga vadībā, izmantojot interaktīvo tāfeli vai datoru un projektoru;
- audzēkņu darbu grupās, izmantojot interaktīvos vingrinājumus – pedagogs var aicināt kādu no audzēkņiem doties pie interaktīvās tāfeles un piedāvāt savu atbildes variantu, vai arī, ja audzēkņi ir strādājuši grupās, pedagogs pie interaktīvās tāfeles var aicināt katras grupas pārstāvi;
- audzēkņu individuālu darbu, individuālu zināšanu pārbaudi, patstāvīgi pildot interaktīvos vingrinājumus, ja ir pieejamas digitālās ierīces mācību stundas laikā vai mājās. Atkarībā no digitālā vingrinājuma veida pārbaudes iespēja būs vai nu iestrādāta automātiski, vai arī tiks sniegti atbilžu varianti PDF datnes formātā.

AUTORES PRIEKŠVārds

Cienījamie kolēģi!

Piedāvājam jums jaunu digitālu mācību līdzekli mūzikas skolām – **Solfedžo 7. un 8. klasei**. Tāpat kā visus iepriekš izdotos mācību līdzekļus, arī to ar lielu mīlestību un rūpību ir veidojuši Datorzinību centra speciālisti. Mācību līdzekļa pamatā ir Intas Udodovas mācību grāmatas mūzikas skolu 7. klasei (*Musica Baltica*, 2020) un 8. klasei (*Musica Baltica*, 2021).

Digitālais Solfedžo 7. un 8. klasei noslēdz autoru kolektīva veidoto mācību līdzekļu sēriju solfedžo mācību priekšmeta apguvei mūzikas skolās. Tajā ir saglabāta iepriekšējos mācību līdzekļos aizsāktā darba kopējā struktūra un daudzas, manuprāt, veiksmīgas iestrādes, kas izmantotas iepriekšējos mācību līdzekļos, taču citā – augstākā grūtību pakāpē. Protams, ir arī jauni mācību satura elementi.

Digitālos mācību līdzekļus veiksmīgi izmanto ļoti daudzās Latvijas mūzikas skolās un arī vispārizglītojošās skolās. Esmu saņēmusi daudz pozitīvu atsauksmju no skolotājiem un arī no audzēkņiem. Pedagogi atzīst, ka tie ne vien palīdz apgūt mācību vielu, bet arī rada audzēkņos pozitīvas emocijas un palīdz skolotājam veidot daudzveidīgas mācību stundas. Ceru, ka arī Solfedžo 7. un 8. klasei atvieglos mācību darbu klasē, radinās audzēkņus patstāvīgam darbam, kā arī padarīs solfedžo stundas radošas un interesantas!

Lai veicas!
Inta Udodova

DIGITĀLAJĀ SOLFEDŽO 7. UN 8. KLASEI

IETVERTĀ MĀCĪBU SATURA ĪSS KOPSAVILKUMS

Mācību līdzekļa “**Solfedžo 7. un 8. klasei**” pamatā ir Intas Udodovas autorprogramma, kas veidota saskaņā ar valsts vadošo speciālistu ieteikumiem (I. Grauzdiņa, V. Bernhofs. “Mūzikas mācība. Mūzikas literatūras un Solfedžo integrētais kurss”, 2011). Tajā ietvertais saturs atbilst Solfedžo mācību priekšmeta programmai un jaunākajām nostādnēm par mācību priekšmeta mērķiem un uzdevumiem. (Mācību priekšmeta “Solfedžo” un “Mūzikas literatūra” vadlīnijas profesionālas ievirzes izglītības programmās, 2019)

Digitālajā mācību līdzeklī 7. un 8. klasei pēctecīgi turpinātas agrāk izveidotajos mācību līdzekļos (Mūzikas ābecēs, Digitālais solfedžo 5. klasei un Digitālais solfedžo 6. klasei) izmantotās metodiskās iestrādes. Šo mācību līdzekļu metodiskajos materiālos pedagogiem ir norādīti vingrinājumu mērķi, doti daudzi detalizēti vingrinājumu apraksti un paskaidrojumi, kā arī ierosmes radošiem vingrinājumiem, kas noderēs arī strādājot ar jaunizveidoto Solfedžo 7. un 8. klasei.

Strādājot ar digitālo mācību līdzekli 7. un 8. klasei, audzēkņi iegūst ne tikai **zināšanas**, bet arī attīsta daudzveidīgas mācību **prasmes** un **iemaņas** (saklausīt, ritmizēt, solfedžēt, analizēt, noteikt vai izveidot līnijkopā un klaviatūrā utt.), kā arī vecumposmam atbilstošu **radošās** un **radošās izziņas darbības** pieredzi. Līdz ar to uzskatu, ka tajā ietverts mūsdienīgs, inovatīvs, audzēkņiem saprotams un kompetencēs balstīts izglītības saturs.

Pieredze liecina, ka daudziem audzēkņiem atmiņa ir visai nenoturīga – viņi ātri aizmirst mācīto, ne visi māc izmantot grāmatu un digitālos mācību līdzekļus, lai atrastu nepieciešamo informāciju. Tāpēc arī šajā digitālajā Solfedžo katrā nodaļā nozīmīga vieta ierādīta mācību vielas **atkārtojumam** un nostiprinājumam. Ērtības labad dotas arī mūzikas terminu definīcijas, audzēkņiem jau pazīstamas tabulas, shēmas un mūzikas piemēri, kas atvieglās mācību procesu.

Teorijas ekrāni

Katras tēmas teorijas ekrānos atrodams īss un koncentrēts, bet tajā pašā laikā audzēkņiem saprotamā valodā pasniegts mācību vielas izklāsts.

Dotas definīcijas un terminu skaidrojumi, kas nepieciešami turpmākai mācību satura kvalitatīvai apguvei, kā arī interaktīvs mācību vielas izklāsts, kas papildināts ar nepieciešamajiem nošu piemēriem un skaņu ierakstiem.

Prasmju un iemaņu vingrinājumi

Kā zināms, izlasot definīcijas un apgūstot svešvārdus vien, solfedžo (tāpat kā jebkuru citu mācību priekšmetu) iemācīties nevar.

Nozīmīga vieta digitālajā mācību līdzeklī ir ierādīta prasmju un iemaņu vingrinājumiem. Ar to palīdzību audzēkņi iegūst daudzveidīgas mācību prasmes,

kas nepieciešamas mācību priekšmeta sekmīgai apguvei, ļauj labāk saklausīt atsevišķus elementus analizē ar dzirdi, kā arī veikt radošos uzdevumus. Strādājot ar digitālo Solfedžo, audzēkņi apgūst sekojošas mācību prasmes:

- iepazīst dažādus taktsmērus un ritma grupas, vingrinās sakārtot ritmu taktīs, aizpildīt taktis, salikt taktssvītras u. c. (1. nodaļa);
- darbojas jau zināmajās tonalitātēs un apgūst jaunas tonalitātes, kurās nostiprina dažādus skaņkārtas elementus (pakāpes, minora veidus), mācās pielietot hromatismus (2. nodaļa);
- vingrinās noteikt vai “uzbūvēt” līnijkopā, kā arī atrast klaviatūrā apgūtos intervālus un akordus (3. nodaļa);
- pilnveido prasmes, darbojoties ar dažādiem mūzikas valodas un mūzikas formas elementiem (4. nodaļa);
- pilnveido prasmes izmantot burtu apzīmējumus pavadījuma veidošanā (5. nodaļa);
- pārlicinās, vai saprot un prot pielietot mācību satura kvalitatīvai apguvei nepieciešamos mūzikas terminus.

Klausīšanās, analīze ar dzirdi

Analīze ar dzirdi ir viens no svarīgākajiem solfedžo mācību satura elementiem, kas parasti tiek veikts klasē skolotāja vadībā, jo bez otra cilvēka palīdzības audzēknim to apgūt ir visai grūti. Digitālais mācību līdzeklis piedāvā daudzas iespējas audzēkņu patstāvīgajam darbam arī analīzei ar dzirdi, tādējādi būtiski uzlabojot mācību kvalitāti. Strādājot ar digitālo Solfedžo, audzēkņi vingrinās:

- noteikt ar dzirdi dažādus taktsmērus, atpazīt ritma frāzes, pierakstīt ritma diktātus (1. nodaļa);
- saklausīt pakāpes u. c. skaņkārtas elementus, kā arī pierakstīt dažādas grūtību pakāpes nošu diktātus (2. nodaļa);
- saklausīt apgūtos intervālus un akordus atsevišķi un secībās (3. nodaļa);
- noteikt tempu, dinamiku, faktūras un melodiskās līnijas veidus u. c. mūzikas valodas elementus ar dzirdi dažādu komponistu skaņdarbos (4. nodaļa).

Radošie vingrinājumi

Strādājot ar digitālo Solfedžo, veidojas arī audzēkņu vecumposmam atbilstoša radošās darbības pieredze. Mācību līdzeklī ir ietverti dažādi radošo vingrinājumu veidi, piemēram, vienkāršu **melodiju sacerēšana**, melodiju turpināšana pēc dota sākuma impulsa, kā arī dažādu mūzikas valodas elementu (piemēram, ritma grupu, taktsmēru, tonalitāšu, kā arī mūzikas žanru un perioda struktūras elementu) apguve. Vairākus no piedāvātajiem vingrinājumiem pedagogs var izmantot vokālām, instrumentālām vai ritma improvizācijām.

Digitālajā mācību līdzeklī ietverti arī audzēkņu **radošās izziņas** darbību attīstoši vingrinājumi. Ar to pedagoģiskajā literatūrā saprot audzēkņu spēju iegūtās zināšanas un prasmes izmantot jaunā, neierastā situācijā. Radošie izziņas vingrinājumi liek audzēkņiem analizēt, salīdzināt un izdarīt patstāvīgus secinājumus, izmantojot iegūtās zināšanas un prasmes. Protams, šeit jāņem vērā arī audzēkņu vecums un mācību darba pieredze.

Esmu pārliecināta, ka radošs pedagogs atradīs vēl daudz citus veidus, kā radoši izmantot šos un arī citus digitālā Solfedžo vingrinājumus.

IETEIKTĀ AUTORPROGRAMMA

Mācību līdzekļa pamatā tiks izmantota Intas Udodovas autorprogramma mūzikas mācībai 7. un 8. klasei, kas veidota saskaņā ar vadošo speciālistu norādījumiem (I. Grauzdiņa, V. Bernhofs "Mūzikas mācība. Mūzikas literatūras un Solfedžo integrētais kurss", 2011).

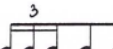
I. Udodovas ieteiktajā programmā mācību priekšmeta saturs atspoguļojas divos līmeņos:

- **Zināšanas, priekšstati** – mācību vielas izklāsts, teorētiskā daļa;
- **Prasmes, iemaņas un radošās darbības pieredze** – zināšanu apguve dažāda veida, tai skaitā arī radošos uzdevumos.

Mācību satura plānojums mācību programmā sadalīts šādās tēmās:

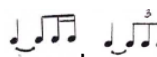
- Ritms un taktsmērs;
- Tonalitātes, skaņkārtas;
- Intervāli, akordi;
- Mūzikas valoda un mūzikas forma;
- Skaņu burtu apzīmējumi.

SOLFEDŽO PROGRAMMA 7. KLAŠEI

	Zināšanas	Prasmes, iemaņas un radošās darbības pieredze
Metro – ritms	- Taktsmēri: C (<i>alla breve</i>), 5/4, 5/8 - Nošu un paužu ilguma zīmes līdz 64-daļnotij - Nots pagarinājuma veidi (ar punktu, līgu, fermātu) - Visas iepriekš apgūtās ritma grupas, sinkope, ko rada pauze - Triole ; ritma grupas ; u. tml.	- Sagrupēt taktīs, kā arī <i>ritmizēt / solfedžēt</i> melodijas visos zināmajos taktsmēros (arī mainīgā metrā), ietverot apgūtās ritma grupas un pauzes. - Pierakstīt melodijas ar vienkāršāka veida sinkopēm un ritma grupām. - Minētās ritma grupas ietvert radošajos uzdevumos.
Skaņkārtā, tonalitāte	- Iepriekš apgūtās mažora, minora tonalitātes līdz 5 atslēgas zīmēm; brīvi darboties tonalitātēs līdz 4 atslēgas zīmēm - Priekšstats par 6 zīmju tonalitātēm (Fa#, re#, Sol $\flat$, mi $\flat$) - Senie skaņkārtiskie veidojumi: trihords, tetrahords, pentatonika - Harmoniskais mažors - Hromatiskas pārgāj skaņas un palīgskaņas	- Dziedāt mažora un minora gammas (mažors – dab., harm., minors – dab., harm., melod.) līdz 6 zīmēm, pakāpes, elementus gammā. - Intonēt un saklausīt ar dzirdi atsevišķus skaņkārtas elementus: VI pakāpi (mažorā), pm trijskaņu un tritonu gājienus, septīmu lēcienus, pl2, pm7 intonācijas, kā arī palīg un pārgājchromatismus (IV $\uparrow$, V $\uparrow$, II $\uparrow$, I $\uparrow$ VI $\uparrow$, II $\downarrow$). - Minētos skaņkārtas elementus saskatīt mūzikas piemēros, kā arī prast pielietot radošajos uzdevumos (melodiju sacerēšanā, improvizācijās).
Intervāli	- Visi lielie, mazie, tīrie intervāli - Noturīgie intervāli, intervālu apvērsumi - Raksturīgie intervāli: l2 (IV), m7 (V), pl4 (IV), pm5 (VII), pl2 (VI), pm7 (VII), to atrisināšana tonalitātē un no skaņas	<i>Rakstīt / spēlēt / dziedāt</i> vienkāršos intervālus un raksturīgos intervālus ar atrisinājumiem apgūtajās tonalitātēs un no skaņas. - Saklausīt vienkāršos intervālus un raksturīgos intervālus ar atrisinājumu mažorā, minorā atsevišķi un secībā (5–6 intervāli). - Noteikt minētos intervālus nošu piemērā, kā arī ietvert radošā uzdevumā.

	Zināšanas	Prasmes, iemaņas un radošās darbības pieredze
Akordi	- Mažora, minora trijskaņi, to apvērsumi no skaņas - T, S, D trijskaņi, to apvērsumi - D₇, D₆₅, D₄₃, D₂, pm5₃(VII), to atrisināšana tonalitātē un no skaņas - VII₇ un pmVII₇ tonalitātē ar atrisinājumu tonikā un caur dominanti - Akordu burtu apzīmējumi	<i>Rakstīt / spēlēt / dziedāt</i>: pm5₃ un D₇ apvērsumus ar atrisinājumu apgūtajās tonalitātēs un no skaņas; VII₇, un pmVII₇ – tonalitātē ar atrisinājumu tonikā un caur dominanti. - Saklausīt akordus ar atrisinājumu atsevišķi un secībā (5–6 akordi). - Veidot vienkāršu pavadījumu ar T S D un blakuspakāpju akordiem, izmantojot žanru raksturīgās faktūras un akordu figurāciju.
Mūzikas valodas elementi Mūzikas formas	- Paplašināt dinamikas, tempa un mūzikas rakstura apzīmējumu krājumu (skat. 8. kl.) - Perioda formas analīze (struktūra, tematiskā uzbūve) - Faktūra, tās veidi. Dažu žanru raksturīgās faktūras un metroritma formulas (valsis, mazurka, polonēze u. c.)	<i>Dziedot / spēlējot / analizējot</i> skaņdarbu, saskatīt un raksturot apgūtos mūzikas valodas un nošu raksta elementus. - Analizējot periodu, raksturot perioda tematisko uzbūvi, noteikt frāžu struktūru. - Pavadījumos izmantot žanru raksturīgās faktūras.

SOLFEDŽO PROGRAMMA 8. KLAŠEI

	Zināšanas	Prasmes, iemaņas un radošās darbības pieredze
Metro – ritms	- Metru veidi: divdaļu, trijdaļu, vienkāršs, salikts, jaukts, regulāri mainīgs, neregulāri mainīgs - Taktsmēri: 5/8, 5/4, 9/8, 12/8, 2/2 (C), 3/2, taktēšanas shēmas - Sinkopju veidi: takts, starptaktu sinkope, pauzes sinkope - Ritma grupas ar līgām: u. c.	- Sagrupēt taktīs, kā arī <i>ritmizēt / solfedžēt</i> melodijas visos zināmajos taktsmēros, ietverot visas apgūtās ritma grupas. - Pierakstīt melodijas ar vienkāršākiem metroritma elementiem. - Minētos metroritma elementus pielietot radošajos uzdevumos.
Skaņkārtā, tonalitāte	- Mažora, minora tonalitātes līdz 7 atslēgas zīmēm; brīvi darboties tonalitātēs līdz 4 atslēgas zīmēm - Priekšstats par senajām diatoniskajām skaņkārtām: doriskā, frīģiskā, līdiskā, miksolīdiskā - Hromatiskas pārgājskaņas un palīgskaņas - Priekšstats par tonalitāšu radniecību. Modulācija un novirze uz I radniecības tonalitātēm	- Dziedāt mažora (dab., harm.), minora (dab., harm., melod.) gammas un pakāpes līdz 4 atslēgas zīmēm, kā arī diatoniskās skaņkārtas. - Intonēt un saklausīt ar dzirdi atsevišķus skaņkārtas elementus, kā arī palīg un pārgājchromatismus (IV ↑, V ↑, II ↑, I ↑, VI ↑, II ↓). - Iepriekšminētos skaņkārtas elementus prast pielietot radošajos uzdevumos.
Intervāli	- Visi lielie, mazie, tīrie intervāli - Noturīgie intervāli, intervālu apvērsumi - Raksturīgie intervāli: l2 (IV), m7 (V), pl4 (IV), pm5 (VII), pl2 (VI), pm7 (VII), to atrisināšana tonalitātē un no skaņas	<i>Rakstīt / spēlēt / dziedāt</i> vienkāršos intervālus un raksturīgos intervālus ar atrisinājumiem apgūtajās tonalitātēs un no skaņas. - Saklausīt vienkāršos intervālus un raksturīgos intervālus ar atrisinājumiem atsevišķi un secībā (5–6 intervāli). - Noteikt minētos intervālus nošu piemērā, kā arī ietvert radošā uzdevumā.

Akordi	• Mažora, minora trijskaņi, to apvērsumi no skaņas • T, S, D trijskaņi, to apvērsumi • D₇, D₆₅, D₄₃, D₂, pm5₃(VII) atrisināšana tonalitātē un no skaņas • VII₇ un pmVII₇ ar atrisinājumu tonikā un caur dominanti • Akordu burtu apzīmējumi	• <i>Rakstīt / dziedāt / spēlēt</i> visus iepriekš minētos akordus ar atrisinājumiem tonalitātē un no skaņas. • Saklausīt akordus ar atrisinājumu atsevišķi un secībā (5–6 akordi). • Veidot vienkāršu pavadījumu ar T, S, D un blakuspakāpju akordiem, kā arī ar akordu burtu apzīmējumiem, izmantojot žanru raksturīgās faktūras un harmonisko figurāciju.
Mūzikas valodas elementi	• Mūzikas valodas elementi: temps, dinamika, reģistrs, tembrs, metrs, ritms, skaņkārta, harmonija, faktūra, melodija • Skaņveides paņēmieni: <i>legato, non legato, staccato, sforzando (sf), marcato, glissando, pizzicato, tremolo, arpeggio</i> • Tempa un rakstura apzīmējumi: <i>Adagio, Allegretto, Allegro, Andante, Andantino, Cantabile, Commodo, Con grazia/Grazioso, Con brio, Con motto, Dolce, Doloroso; Espressivo, Grave, Largo, Larghetto, Leggiero; Lento, Maestoso, Moderato, Pesante, Presto, Prestissimo, Scherzando, Sostenuto, Tempo di Marcia/di Valse/di Mazurka; Tenuto; Tranquillo; Vivo, Vivace</i> • Citi apzīmējumi: <i>Tempo I, a tempo, accelerando; ritenuto, rubato, ad libitum, ... ma non troppo, piu forte – meno forte; piu mosso – meno mosso</i>	• Izpildot skaņdarbu, prast pielietot apgūtos nošu raksta elementus, kā arī zināt autora norādīto tempa, dinamikas un mūzikas rakstura apzīmējumu nozīmi. • Analizējot skaņdarbu, noteikt mūzikas valodas elementus, raksturot melodiju, skaņkārtu, faktūru, metroritma raksturīgās iezīmes, kā arī demonstrēt izpratni par mūzikas formu un žanru.

KĀ LIETOT DIGITĀLO MĀCĪBU LĪDZEKLI?

Lai pilnībā varētu izmantot digitālo mācību līdzekli darbam klasē, nepieciešama interaktīvā tāfele vai dators un projektors, kā arī skandas skaņas atskaņošanai.

Veidojot materiālu, tiks ņemts vērā, ka skolās tehniskais nodrošinājums ir atšķirīgs. Tāpēc materiāls ir izmantojams, lietojot jebkuru pārlūkprogrammu, piemēram, Internet Explorer, Mozilla Firefox, Safari, Opera, Google Chrome.

Izmantojot digitālo mācību līdzekli uz interaktīvās tāfeles, nav nepieciešamības instalēt speciālu interaktīvās tāfeles programmatūru. Tiek nodrošināta iespēja izmantot jebkura interaktīvās tāfeles ražotāja produktu.

Struktūra un pārvietošanās

Lai sāktu darbu ar digitālo mācību līdzekli, pirmajā lapā jānoklikšķina uz pogas **Sākt**.

Digitālā mācību līdzekļa vingrinājumi ir strukturēti pa **piecām** nodaļām un tām atbilstošām tēmām.

Lai atvērtu kādu nodaļu:

1. jānoklikšķina uz tās nosaukuma un jānospiež poga ;
2. tiek atvērts nodaļas sākuma ekrāns ar izvēlētās nodaļas nosaukumu.

Lai **pārvietotos** pa digitālo mācību līdzekli – atvērtu nākamās secīgās lapas ar teorijas ekrāniem un interaktīviem vingrinājumiem, var izmantot:

- navigācijas pogas loga apakšējā labajā malā ;
- tastatūras bulttaustiņus **Pa labi** vai **Pa kreisi**;
- tastatūras bulttaustiņus **Page Up** vai **Page Down**.

Secīgi pārvietojoties pa digitālā mācību līdzekļa lapām, vairs nav redzams viss tēmu saraksts.

Lai **nokļūtu satura rādītāja ekrānā**, jānoklikšķina uz pogas

Pēc katras nodaļas sākuma ekrāna seko **tēmas titullapa**, ko atver, izmantojot ekrāna labajā apakšējā stūrī esošo pogu (uz priekšu).

Lai pārvietotos uz kādu konkrētu teorijas ekrānu vai vingrinājumu izvēlētās tēmas ietvaros, jānoklikšķina uz teorijas ekrāna nosaukuma vai nots ikonas ar vingrinājuma kārtas numuru.

Teorijas un vingrinājumu ekrānu augšējā daļā ir redzama apgūstamā nodaļa, izvēlētā tēma un tās satura elements, piemēram, teorija vai vingrinājuma numurs.

1. Ritms un taktsmērs > Dažādi taktsmēri un ritma grupas > Teorija

✓ RITMS

Ritms ir dažāda ilguma skaņu secība. **Nošu ilgumu** sadalījuma tabula

Punkts paildzina noti par pusi no tās vērtības.

 =

 +

Sastopamas arī ritma grupas ar **diviem punktiem**. Pirmais punkts pagarina skaņas ilgumu par pusi, bet otrais – par pirmā punkta pusi.

 =

 +

 +

 =

 +

 +

Saturs

Lai pārvietotos uz tēmas sākumlapu, kur var izvēlēties citu vingrinājumu vai teorijas ekrānu, jānoklikšķina uz tēmas nosaukuma ekrāna augšā.

3. Intervāli, akordi > **Mažora un minora akordi, pm_{5_3} un pl_{5_3}** > 8. vingrinājums

Pa digitālo mācību līdzekli var pārvietoties arī secīgi no tēmas uz tēmu un tām atbilstošiem teorijas ekrāniem un vingrinājumiem, izmantojot ekrāna labajā apakšējā stūrī esošās navigācijas pogas: (atpakaļ) vai (uz priekšu).

Interaktīvie objekti un darbības ar tiem

Atkarībā no vingrinājuma veida (spēle, diktāts utt.) ekrānos ir pieejamas šādas interaktīvas darbības:

- nošu ievilkšana līnijkopā;
- nošu pārvietošana līnijkopā;
- peles labās pogas klikšķis nots ilguma izvēlei;
- peles labās pogas klikšķis taktsmēra izvēlei;
- zīmulis nošu apgabala apvilkšanai;
- otiņa objektu atzīmēšanai/iekrāsošanai;
- lodziņi teksta ierakstīšanai;
- atveramas izvēlnes;

- atzīmējamās izvēles rūtiņas;
- atverami PDF formāta dokumenti;
- atverami papildu informācijas lodziņi.

Dažviet ekrāna labajā augšējā stūrī redzamas īpašas ikonas:

Noklikšķinot uz ikonas ar jautājuma zīmi, tiek atvērts papildu lodziņš ar paskaidrojumu, kā **tehniski** veikt uzdevuma izpildi.

×

Lai **pievienotu** notis un alterācijas zīmes, ekrāna apakšā izvēlies atbilstošo, velc to un novieto līnijkopā.

Norādot alterācijas zīmes vietu līnijkopā, raugies, lai peles rādītāja (rādītājpirkstiņa) **virsohnīte** būtu uz nots vai tās priekšā.

Pievienotās notis un alterācijas zīmes var **brīvi pārvietot**, mainot to vietu līnijkopā, kā arī **izņemt** no līnijkopas.

Lai **mainītu ievietotās nots ilgumu**, noklikšķini uz tās ar peles labo taustiņu un atvērtajā izvēlnē izvēlies vajadzīgā ilguma noti.

Lai pildītu vingrinājumu atkārtoti, nospied tastatūras taustiņu **Esc** – visas veiktās darbības tiks dzēstas.

Noklikšķinot uz ikonas ar divām lapiņām, tiek atvērts papildu satura lodziņš, piemēram, ar dziesmas pārējo pantiņu vārdiem vai cita saturiski noderīga informācija.

1. Man māmiņa piesacīja:
Meitiņ, puisus nekaitini! –
2. Puiši sēda rindiņā,
Man sirsnīga kutēt kut.
3. Lai tie citi, kur tie citi,
Man tas viens gaužām tīk.
4. Tam es došu savu roku,
Savu zelta gredzentiņu.

×

Noklikšķinot uz notes ikonas, tiek atvērts papildu lodziņš ar nošu piemēru.

F. Šopēns. Prelūdija A dur

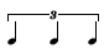
×

Atvērtos papildu lodziņus iespējams aizvērt, atkārtoti noklikšķinot uz ikonas, vai arī noklikšķinot uz krustiņa.

SATURA IZKLĀSTS PA NODAĻĀM

1. nodaļa. RITMS UN TAKTSMĒRS

Mērķis

- Atkārtot iepriekš mācītos taktsmērus un ritma grupas.
- Iepazīt dažādus brīvdalījuma veidus, trioles (), kā arī taktsmērus 9/8, 12/8; 2/2 ()/2; 5/8, 5/4, 6/4.
- Veidot prasmes un iemaņas darboties ar dažādiem taktsmēriem, nošu ilgumiem un ritma grupām.

1.1.tēma. Dažādi taktsmēri un ritma grupas (atkārtojums)

1.1. tēmas **teorijas ekrānos** atkārtoti dots galveno terminu skaidrojums (ritms, taktsmērs, mainīgs taktsmērs u. c.), tiek aktualizēti jau zināmie taktsmēri (2/4, 3/4, 4/4, 3/8 un 6/8, mainīgais taktsmērs), kā arī iepriekš apgūtās ritma grupas šajos taktsmēros.

1. Ritms un taktsmērs > Dažādi taktsmēri un ritma grupas > Teorija

✓ MAINĪGS TAKTSMĒRS

Taktsmērs skaņdarbā var būt izturēts vai mainīgs. Ir divi mainīga taktsmēra veidi – regulāri mainīgs un neregulāri mainīgs.

Regulāri mainīgam taktsmēram abus taktsmērus raksta skaņdarba sākumā, bet **neregulāri mainīgam** – attiecīgajā takti.

Regulāri mainīga taktsmēra piemērs

Neregulāri mainīga taktsmēra piemērs

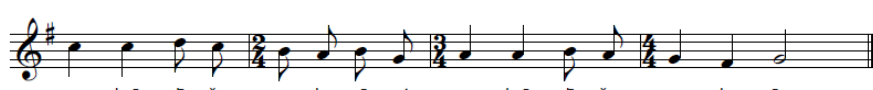

Ātri

Strau - ja, strau - ja u - pe te - cēj', strau - ja, strau - ja u - pe te - cēj'

Latviešu tautasdziesma

gar brā - lī - ša nam - dur - vī - mi, gar brā - lī - ša nam - dur - vīm.

Saturs

Vingrinājumos ietverts doto ritma un metra elementu atkārtojums, nostiprinājums un padziļinājums. Piedāvātās melodijas ritma diktātiem pēc pedagoga ieskatiem var izmantot arī kā nošu diktātus.

Kaut arī diktātu melodijas (9. vingrinājums) paredzētas ritma pierakstam, taču pedagogs var rosināt audzēkņus pierakstīt ne tikai ritmu, bet arī melodiju, t. i., pierakstīt tos kā nošu diktātus. Tādā gadījumā audzēknim pašam ar mūzikas

instrumenta palīdzību jānosaka tonalitāte (piemēros izmantotas tikai mācību stundās apgūtās tonalitātes). Tā kā daudzas melodijas nesākas ar tonikas skaņu, vispirms ieteicams noklausīties melodiju, saklausīt tonikas trijskāni un sameklēt to uz klavierēm.

1. Ritms un taktsmērs > Dažādi taktsmēri un ritma grupas > 9. vingrinājums

✓ Klausies melodijas un pieraksti ritmu savā nošu burtnīcā!

1. 2. 3. 4. 5.

6. 7. 8. 9. 10.

Atbildes:

Saturs

1.2. tēma. Brīvdalījums. Dažādas trioles

1.2. tēmas **teorijas ekrānos** audzēkņi tiek iepazīstināti ar dažādiem trioles

veidiem (,), kā arī gūst priekšstatu par citiem brīvdalījuma veidiem (kvintole, septole, duole, kvartole). Teorētiskās vielas izklāstu papildina atbilstoši nošu piemēri un mūzikas piemēri.

Teorētiskās vielas apguve nostiprināta dažāda veida **vingrinājumos** ("Nosaki taktsmēru!", "Saliec taktssvītras!", "Izvēlies atbilstošu taktsmēru!", "Klausoties izveido melodijai ritmu!", "Pieraksti ritmu savā nošu burtnīcā!" u. c.). Piedāvātās melodijas ritma diktātiem pēc pedagoga ieskatiem var izmantot arī kā nošu diktātus.

Audzēkņiem pazīstams šķītis 8. vingrinājums ("Ieraksti lodziņos ritma piemēram atbilstošo skaļruņa numuru!").

Ritma piemēros ietvertas dažādas trioles un arī citas ritma grupas, bet, atšķirībā no citiem līdzīgiem vingrinājumiem, šoreiz izmantoti arī dažādi taktsmēri. Pirms vingrinājuma izpildes vajadzētu izspēlēt ritma piemērus un iepazīties ar piemēru izvietošanu ekrānā.

1. Ritms un taktsmērs > Brīvdalījums. Dažādas trioles > 8. vingrinājums

✓ Ieraksti lodziņos katram ritma piemēram atbilstošo skaļruņa numuru!

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

Saturs

Pārbaudīt

Rādīt atbildes

1.3. tēma. Taktsmēri 9/8, 12/8; 2/2, (C), 3/2; 5/8, 5/4, 6/4

1.3. tēmas **teorijas ekrānos** audzēkņiem dots priekšstats par metra pamatveidiem (divdaļu, trijdaļu) un taktsmēru veidiem (vienkārši, salikti, jaukti), kā arī parādītas taktēšanas shēmas dažādos taktsmēros. Audzēkņi iepazīst

dažādus retāk lietotus taktsmērus $\frac{9}{8}$, $\frac{12}{8}$, $\frac{3}{2}$ (♯), $\frac{3}{4}$, $\frac{5}{4}$, $\frac{7}{4}$. Teorētiskās vielas izklāstu papildina atbilstoši mūzikas piemēri un skaņu ieraksti.

Vingrinājumos audzēkņi apgūst prasmi noteikt taktsmēru nošu piemērā, salikt taktssvītras, pierakstīt ritmu, kā arī noteikt taktsmēru ar dzirdi. Piedāvātās melodijas ritma diktātiem pēc pedagoga ieskatiem var izmantot arī kā nošu diktātus. Pie vairākiem vingrinājumiem pievienotas taktēšanas shēmas. Pedagoģs var rosināt audzēkņus pēc vingrinājuma izpildes taktēt, klausoties skaņu ierakstu.

8. vingrinājumā piedāvāti astoņi piemēri taktsmēra noteikšanai. Izvēlēti V. A. Mocarta, L. Bēthovena, E. Grīga, J. Vītola u. c. autoru skaņdarbu fragmenti. Atkārtoti pildot šo vingrinājumu, atbilžu variantus var arī nerādīt, bet ļaut, lai taktsmēru audzēkņi nosaka paši. Bez taktsmēra noteikšanas pedagogs šajā vingrinājumā var rosināt audzēkņus arī iejusties diriģenta lomā un “diriģēt” skanošo mūziku, tādējādi apgūstot (atkārtojot) taktēšanas shēmas.

1. Ritms un taktsmērs > Taktsmēri > 8. vingrinājums

✓ Klausies mūzikas piemērus un nosaki taktsmēru!

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

Pārbaudīt Rādīt atbildes

Saturs

9. vingrinājumā ietvertie ritma diktāti paredzēti audzēkņu patstāvīgajam darbam mājās, taču tos var pildīt arī klasē skolotāja vadībā. Tā kā jaunie taktsmēri audzēkņiem var sagādāt grūtības, taktsmēru vajadzētu noskaidrot kopīgi. Uzdevuma atvieglošanai šoreiz dots arī pulss (1 takts). Strādājot patstāvīgi, skaļrunītī ieskaņoto melodiju audzēknis var klausīties tik daudz reižu, cik nepieciešams, visu kopā, vai pa daļām. Pedagogam ieteicams dot ievirzi, kā pareizi sagatavoties diktāta pierakstam nošu burtnīcā (uzrakstīt taktsmēru, savilkt taktssvītras utt.).

1. Ritms un taktsmērs > Taktsmēri > 9. vingrinājums

✓ Klausies melodijas un pieraksti ritmu savā nošu burtnīcā!

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

Atbildes:

Saturs

1.4. tēma. Vingrinājumi mācību vielas nostiprināšanai

Šeit apkopoti tēmai atbilstoši jautājumi un uzdevumi no visām iepriekšējām nodaļām mācību vielas atkārtošanai un padziļināšanai. Tā, piemēram, "Jautājumu karuseli" (1. vingrinājums) audzēkņi var pārbaudīt savas zināšanas, izvēloties vienu no piedāvātajām atbildēm.

1. Ritms un taktsmērs > Vingrinājumi mācību vielas nostiprināšanai > 1. vingrinājums

✓ Jautājumu karuselis. Izvēlies pareizo atbildi!

1. Taktsmērā $\frac{3}{2}$ vienas taktsdaļas ilgums ir:

A. B. C.

< >

Pārbaudīt Rādīt atbildes

Saturs

Citos vingrinājumos atradīsiet audzēkņiem jau pazīstamas spēles ("Izvēlies atbilstošu taktsmēru!", "Atrodi pareizā ilguma noti, lai veidotos pilna takts!" un "Atrisini ritma "vienādojumus"!"), kas ir papildinātas ar jauniem, grūtākas pakāpes elementiem.

1. Ritms un taktsmērs > Vingrinājumi mācību vielas nostiprināšanai > 3. vingrinājums

Laiks: 0:55 / 1:00 Pareizi: 0 Nepareizi: 0

✓ Izvēlies atbilstošo taktsmēru!

$\frac{2}{4}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{4}{4}$ $\frac{3}{8}$ $\frac{6}{8}$

Sākt Rādīt atbildi

Saturs

1. nodaļas teorijas ekrānos un vingrinājumos izmantoti dažādi skaņu ieraksti, to skaitā latviešu komponistu J. Vītola, E. Dārziņa, J. Mediņa, I. Kalniņa, A. Maskata, M. Brauna skaņdarbu fragmenti, kā arī ārzemju komponistu skaņdarbu fragmenti. Kur tas iespējams, esmu izvēlējusies skaņu ierakstus oriģinālinstrumentam vai simfoniskajam orķestrim.

2. nodaļa. TONALITĀTES UN SKAŅKĀRTAS

Mērķis

- Atkārtot iepriekš apgūtās skaņkārtas un tonalitātes.
- Iepazīt senās diatoniskās skaņkārtas un tonalitātes ar sešām atslēgas zīmēm; gūt izpratni par hromatismiem, kā arī jēdzieniem *modulācija, novirze, tonalitāšu radniecība*.
- Veidot prasmes un iemaņas darboties dažādās skaņkārtās un tonalitātēs, saklausīt melodijā un prast pierakstīt hromatismus.

Tāpat kā visos iepriekšējos digitālajos mācību līdzekļos, arī Solfedžo 7. un 8. klasei atradīsiet vingrinājumus **“Saklausī pakāpes!”**

Šie vingrinājumi veidoti kā spēles, t. i., audzēknim izvēlētajā laika periodā jāsaklasa pēc iespējas vairāk pakāpju. Ar to palīdzību notiek darbs pie pakāpju izjūtas un iekšējās dzirdes attīstīšanas.

Pirms vingrinājuma izpildes pedagogam vajadzētu vērst audzēkņu uzmanību uz noturīgo un nenoturīgo pakāpju atšķirīgo pierakstu (noturīgās pakāpes iezīmētas ar sārto krāsu, nenoturīgās – ar melno), kā arī izpētīt pakāpju rindu, noskaidrot augstāko un zemāko pakāpi. Pakāpju rinda sākas ar kādu no noturīgajām pakāpēm, tomēr tā pārsniedz oktāvu un dažkārt “aizved prom” no tonalitātes, tāpēc aicinu audzēkņus paturēt dzirdes atmiņā tonikas skaņu. Ja nepieciešams, spēles gaitā iesaku atkārtoti noklausīties tonikas trijskani, nevis meklēt atbildi.

2. Tonalitātes, skaņkārtas > Tonalitātes līdz piecām atslēgas zīmēm > 5. vingrinājums

Laiks: 1:00 Pareizi: 0 Nepareizi: 0

✓ Saklausī La mažora pakāpes!

ieskaņa

VII, I, II, III, IV, V, VI, VII', I', II', III', IV', V'

Sākt

 Saturs

Katrā no šīs nodaļas tēmām tiek piedāvāti dažādas grūtību pakāpes **mūzikas diktāti** ("Klausies melodijas un pieraksti savā nošu burtnīcā!"). Tie ir pilna apjoma mūzikas diktāti un paredzēti audzēkņu patstāvīgam darbam mājās. Izvēlēto diktāta melodiju iespējams klausīties visu vai pa daļām, tik daudz reižu, cik nepieciešams. Pēc vingrinājuma pabeigšanas, atverot lodziņu "Atbildes", audzēknis var pārlicināties, vai uzdevumu veicis pareizi, nepieciešamības gadījumā klausīties vēlreiz un izlabot kļūdas. Lai vingrinājumi sasniegtu mērķi, pirms darba uzsākšanas pedagogam jādod ievirze pilna apjoma mūzikas diktātu pierakstīšanai nošu burtnīcā (kā sagatavot nošu lapu, kā metodiski pareizi klausīties un pierakstīt melodiju).

2. Tonalitātes, skaņkārtas > Tonalitātes līdz piecām atslēgas zīmēm > 10. vingrinājums

✓ Klausies melodijas un pieraksti savā nošu burtnīcā!

Do mažors	mi minors	Sol mažors	Fa mažors	Re mažors
ieskaņa 	ieskaņa 	ieskaņa 	ieskaņa 	ieskaņa
1. 	2. 	3. 	4. 	5.
Sib mažors	Mib mažors	do minors	La mažors	fa# minors
ieskaņa 	ieskaņa 	ieskaņa 	ieskaņa 	ieskaņa
6. 	7. 	8. 	9. 	10.

Atbildes:

 Saturs

2. nodaļas **radošajos vingrinājumos** audzēkņi apgūst prasmes sacerēt vienkāršas melodijas apgūtajās skaņkārtās, piemēram, turpināt piedāvāto frāzi līdziskajā skaņkārtā, maiņu skaņkārtā, veidot modulāciju vai tonālas novirzes u. c. Radošos vingrinājumus iespējams veikt gan individuāli, gan grupā (katrs audzēknis izdomā vienu frāzi). Ja audzēkņi vingrinājumu pilda mājās, ieteicams melodiju pierakstīt nošu burtnīcā, lai nākamajā stundā to varētu nodemonstrēt klasesbiedriem. Pedagoģs var rosināt izvēlēties arī atbilstošu mūzikas rakstura apzīmējumu. Pedagoģs var rosināt nospēlēt savu sacerēto melodiju uz klavierēm, kā arī pēc dzirdes piemeklēt un nospēlēt melodiju ar paša izveidotu pavadījumu.

Visiem radošajiem uzdevumiem vairāk nekā citiem vingrinājumiem nepieciešama skolotāja ievirze, kā tos pareizi veikt. Pretējā gadījumā tie nesasnies izvirzīto mērķi: audzēkņi uzdevumu izpildīs kā pagadās, vai arī nepildīs vispār, aizbaidinoties ar to, ka nesaprot. Radošie vingrinājumi noteikti sniegs audzēkņiem emocionālu gandarījumu, kā arī motivēs apgūt solfedžo. Ceru, ka tas rosinās vismaz kādu no viņiem pašam sacerēt vēl citus skaņdarbus!

2. Tonalitātes, skaņkārtas > Tonalitātes līdz piecām atslēgas zīmēm > 9. vingrinājums ?

✓ Turpini melodisko impulsu, saceri melodiju maiņu skaņkārtā!

Rudens melodija

Saturdays

2.1. tēma. Tonalitātes līdz piecām atslēgas zīmēm

Teorijas ekrānos tiek atkārtotas mažora un minora tonalitātes līdz 5 atslēgas zīmēm, kā arī aktualizēti jēdzieni *skaņkārta*, *tonalitāte*, *noturīgās* un *nenoturīgās* pakāpes, jēdzieni *paralēlās* tonalitātes un *vienvārda* tonalitātes, mažora un minora veidi. Audzēkņi iepazīstas arī ar melodisko mažoru.

2. Tonalitātes, skaņkārtas > Tonalitātes līdz piecām atslēgas zīmēm > Teorija

✓ MAŽORA TONALITĀTES

Mažoram ir trīs veidi: dabiskais, harmoniskais un melodiskais.

Harmoniskajā mažorā ir pazemināta **VI** pakāpe.

Melodiskajā mažorā lejupejošā virzienā ir pazemināta **VI** un **VII** pakāpe (augšupejošā virzienā – kā dabiskais mažors).

Do mažors

Sol mažors

Re mažors

La mažors

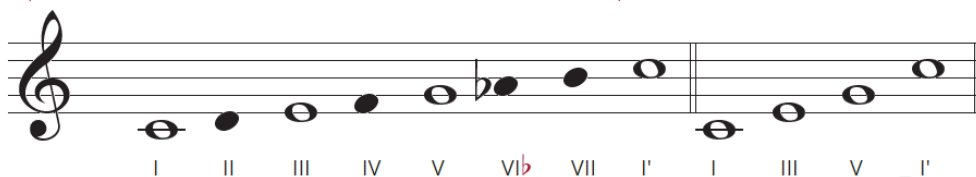
Mi mažors

Si mažors

Fa mažors

Si^b mažorsMi^b mažorsLa^b mažorsRe^b mažors

Tonikas trijskanis

Saturs

Ar **vingrinājumu** palīdzību audzēkņi mācās atpazīt tonalitātes pēc to atslēgas zīmēm, saskatīt harmoniskā mažora un harmoniskā minora raksturīgās pazīmes, noteikt tonalitāti nošu piemērā, vingrinās saklausīt pakāpes tonalitātēs ar trim atslēgas zīmēm, sacerēt melodiju maiņu skaņkārtā, kā arī pierakstīt melodijas (diktātus) savā nošu burtnīcā.

Tēmas 1. un 2. vingrinājumā audzēkņi var pārliccināties, vai zina tonalitāšu atslēgas zīmes. Pirms vingrinājuma izpildes vajadzētu izpētīt tonalitāšu rindu (tonalitātes izvietotas hromatiskā secībā).

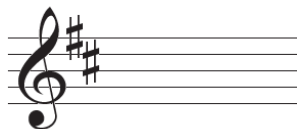
2. Tonalitātes, skaņkārtas > Tonalitātes līdz piecām atslēgas zīmēm > 1. vingrinājums

Laiks: 0:56 / 1:00

Pareizi: 0

Nepareizi: 0

✓ Nosaki mažora tonalitātes pēc to atslēgas zīmēm!

Do

Re^b

Re

Mi^b

Mi

Fa

Sol

La^b

La

Si^b

Si

Sākt

Rādīt atbildi

Saturs

2.2. tēma. Tonalitātes ar sešām atslēgas zīmēm

Teorijas ekrānos audzēkņi apgūst Fa# mažoru un Solb mažoru, re# un mi# minoru un to veidus, kā arī iepazīst jēdzienus *enharmonisms* un *enharmoniskās tonalitātes*.

2. Tonalitātes, skaņkārtas > Tonalitātes ar sešām atslēgas zīmēm > Teorija

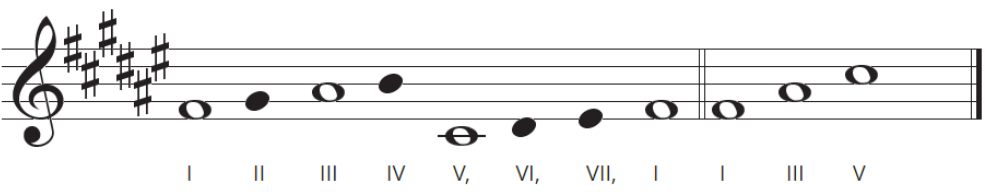
✓ FA# MAŽORS

Fa# mažoram pie nošu atslēgas ir **fa#**, **do#**, **sol#**, **re#**, **la#** un **mi#**.

Fa# mažora veidi: **dabiskais**, **harmoniskais**.

Fa# mažora paralēlā tonalitāte ir **re# minors**, bet vienvārda tonalitāte – **fa# minors**.

 Tonikas trijskanis

I II III IV V, VI, VII, I I III V

 Saturs

Vingrinājumos audzēkņi mācās atpazīt sešzīmju tonalitāšu pakāpes līnijkopā, vingrinās saklausīt pakāpes, kā arī pierakstīt melodijas tonalitātēs ar sešām atslēgas zīmēm.

2.3. tēma. Senās skaņkārtas

Tēmas mērķis ir paplašināt audzēkņu zināšanas par skaņkārtām, dot priekšstatu par senajām diatoniskajām skaņkārtām. **Teorijas ekrānos** audzēkņi atkārto, kas ir *trihords*, *tetrahords*, *pentatonika*, kā arī iepazīst senās diatoniskās skaņkārtas (*līdisko*, *miksolīdisko*, *dorisko*, *frīgisko*). Lai audzēkņi labāk uztvertu jaunās skaņkārtas un varētu salīdzināt skaņurindu, teorijas ekrānā līdzās gammai dots nošu piemērs attiecīgajā skaņkārtā un skaņu ieraksts.

2. Tonalitātes, skaņkārtas > Senās skaņkārtas > Teorija

✓ SENĀS DIATONISKĀS SKAŅKĀRTAS

Bez trihorda, tetrahorda un pentatonikas pazīstamas vēl citas senās skaņkārtas, kuras ir līdzīgas mūsdienu mažoram un minoram, bet atšķiras no tiem ar atsevišķām pakāpēm. Tās sauc par

senajām diatoniskajām jeb **baznīcas** skaņkārtām. Pazīstamākās no tām ir **līdiskā**,

miksolīdiskā, **doriskā** un **frīģiskā** skaņkārtā.

Līdiskā skaņkārtā ir kā dabiskais mažors ar augstu **IV** pakāpi.

Saturs

Vingrinājumos audzēkņi mācās izveidot no skaņas vai noteikt diatoniskās skaņkārtas nošu piemērā, mācās sacerēt melodijas senajās skaņkārtās, vingrinās nodziedāt, saklausīt un noteikt senās skaņkārtas pēc dzirdes, kā arī pierakstīt melodijas senajās skaņkārtās.

Lai koncentrētu audzēkņu uzmanību skaņkārtas raksturīgo pakāpju saklausīšanai, vairākos vingrinājumos dots uzdevums, klausoties ekrānā redzamo melodiju, pievienot nepieciešamās alterācijas zīmes. Pedagogam jāvērtē audzēkņu uzmanību uz to, ka šoreiz alterācijas zīmes jāpievieno pie notīm, nevis pie nošu atslēgas.

2. Tonalitātes, skaņkārtas > Senās skaņkārtas > 2. v.

✓ Izveido no skaņas si!

Visas alterācijas zīmes raksti tieši pie nots!

līdisko skaņkārtu

miksolīdisko skaņkārtu

Saturs # b Pārbaudīt Rādīt atbildes

2.3. tēmas diktātiem (10. vingrinājums) uzdevuma atvieglošanai ieskaņā dota skaņkārtā, kā arī galvenā (balsta) skaņa un zīmes pie nošu atslēgas. Pedagogam vajadzētu paskaidrot audzēkņiem, ka pie nošu atslēgas redzamās zīmes neatbilst mažora vai minora tonalitātēm (piemēram, fa# pie nošu atslēgas nenožīmē, ka melodija ir Sol mažorā vai mi minorā). Audzēkņiem pašiem jānosaka skaņkārtā, vadoties no galvenās skaņas, alterācijas zīmēm pie nošu atslēgas un ieskaņotās skaņkārtas. Dodot uzdevumu patstāvīgam darbam, ieteicams kopīgi noskaidrot melodijas skaņkārtu, jo ne vienmēr melodija sākas ar galveno skaņu. Protams, pedagogs var izmantot ieskaņotās melodijas arī diktātiem mācību stundās.

Vingrinājumā "Klausoties nosaki skaņkārtu!" izvēlēti atbilstošas grūtību pakāpes skaņu ieraksti (B. Bartoka, E. Grīga, J. Ivanova skaņdarbu fragmenti, kā arī vairākas tautas melodijas). Vingrinājumu ieteicams veikt skolotāja vadībā.

2. Tonalitātes, skaņkārtas > Senās skaņkārtas > 10. vingrinājums

✓ Klausies melodijas un pieraksti savā nošu burtnīcā!

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Saturs Atbildes: PDF

2.4. tēma. Hromatismi. Modulācija un novirze

Teorijas ekrānos audzēkņi iepazīst jēdzienus *hromatisms*, *hromatiskas palīgskaņas* un *pārgājskaņas*, *tonalitāšu radniecība*, *modulācija* un *novirze*. Teorētiskās vielas ilustrācijai izvēlēti atbilstoši nošu piemēri un skaņu ieraksti.

2. Tonalitātes, skaņkārtas > Hromatismi. Modulācija un novirze > Teorija

✓ **HROMATISMI**

Par **hromatismu** (*chroma* – grieķu val. – krāsa) sauc skaņkārtas pakāpes paaugstinājumu vai pazeminājumu par pustomi.

Ir divi hromatisma veidi: **hromatiskas palīgskaņas** un **hromatiskas pārgājskaņas**.

Hromatiskas pārgājskaņas aizpilda ar pustomiem augšupejošu vai lejupejošu lielās sekundas gājienu.

Saturs

Vingrinājumos audzēkņi mācās ietvert rakstu darbā hromatiskas palīgskaņas un pārgājskaņas, vingrinās saklausīt hromatismus melodijā un ietvert tos radošā uzdevumā, mācās pabeigt melodiju kādā no I radniecības tonalitātēm, kā arī variēt frāzes, veidojot tonālas novirzes uz I radniecības tonalitātēm.

Rakstot nošu diktātus, audzēkņi parasti vairāk uzmanības velta tieši nošu pierakstam un nepievērš uzmanību gadījuma zīmēm. Tāpēc, lai koncentrētu audzēkņu uzmanību hromatismu saklausīšanai un sagatavotu audzēkņus patstāvīgajam darbam, arī šajā nodaļā vairākos vingrinājumos (2., 5., 7. vingrinājums) dots uzdevums jau uzrakstītai melodijai pievienot nepieciešamās alterācijas zīmes (pārgājchromatismi un palīgchromatismi). Pirmoreiz klausoties melodiju, parasti aicinu audzēkņus kopīgi noteikt taktis, kurās ir hromatismi, pēc tam padomāt par to pareizu pierakstu.

2. Tonalitātes, skaņkārtas > Hromatismi. Modulācija un novirze > 2. vingrinājums ?

✓ Saklausi hromatiskas palīgskanņas un pieliec nepieciešamās alterācijas zīmes!

ieskaņa

Andantino N. Rimskis-Korsakovs

 Saturs   Pārbaudīt Rādīt atbildes

Pilna apjoma nošu diktāti (10. vingrinājums) paredzēti audzēkņu patstāvīgajam darbam. Vingrinājumā iekļautas melodijas ar pārgājchromatismiem un palīgchromatismiem, kā arī dažas modulējošas melodijas.

3. nodaļa. INTERVĀLI UN AKORDI

Mērķis

- Atkārtot un nostiprināt iepriekš apgūtos intervālus un akordus.
- Iepazīt intervālus pl2 un pm7, akordus VII₇ un pmVII₇ ar atrisinājumu skaņkārtā.
- Veidot prasmes “uzbūvēt” un saklausīt intervālus un akordus ar atrisinājumu atsevišķi un secībās.

Nodaļas teorijas ekrāni

3.1. tēmas Vienkāršie intervāli teorijas ekrānos audzēkņi atkārto vienkāršos intervālus. (t1, m2, l2, m3, l3, t4, t5, m6, l6, m7, l7, t8). Kopējā intervālu tabulā iekļauti arī jaunie intervāli – palielinātā kvarta (pl4) un pamazinātā kvinta (pm5).

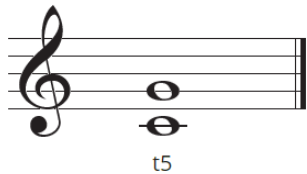
3. Intervāli, akordi > Vienkāršie intervāli > Teorija

✓ INTERVĀLI

Par **intervālu** sauc atstatumu starp divām skaņām vai divu skaņu kopskaņu. Ja intervāla abas skaņas skan vienlaicīgi, to sauc par **harmonisku** intervālu, bet, ja abas skaņas skan viena aiz otras (kā melodijā), to sauc par **melodisku** intervālu.

prīma sekunda terca kvarta **kvinta** seksta septīma oktāva

Kvinta (5) ir atstatums no pirmās līdz piektajai skaņai.

t5

t5 = 3 ½ toņi

Saturs

3.2. tēmas Intervāli skaņkārtā teorijas ekrānos tiek aktualizēts jēdziens “noturīgie intervāli”, kā arī nenoturīgo intervālu atrisināšana noturīgajos intervālos. Audzēkņi atkārto pm5 (VII), pl4 (IV), l2 (IV) un m7 (V) atrisinājumus, no jauna iepazīst pl2 (VIb) un pm7 (VII) atrisinājumus, kā arī raksturīgo intervālu “būvēšanu” no skaņas.

3. Intervāli, akordi > Intervāli skaņkārtā > Teorija

✓ **I2, m7, pl4 UN pm5 ATRISINĀJUMI**

Lielā sekunda (I2) mažorā un dabiskajā minorā atrodas uz **IV** pakāpes.

Tā atrisinās noturīgajā **tercā** un **sektā**.

Do mažors do minors

I2 m3 I2 m6 I2 I3 I2 I6

IV III IV III IV III IV III

Mazā septīma (m7) mažorā un dabiskajā minorā atrodas uz **V** pakāpes.

Tā atrisinās noturīgajā **sektā** un **tercā**.

Palielinātā kvarta (pl4) dabiskajā mažorā un harmoniskajā minorā atrodas uz **IV** pakāpes.

Tā atrisinās noturīgajā **sektā**.

Pamazinātā kvinta (pm5) dabiskajā mažorā un harmoniskajā minorā atrodas uz **VII** pakāpes.

Tā atrisinās noturīgajā **tercā**.

3.3. tēmas Mažora un minora akordi, pm5₃ un pl5₃ teorijas ekrānos audzēkņi atkārtoti mažora un minora trijskaņu uzbūvi, kā arī to apvērsumus – sekstakordus un kvartsekstakordus. Audzēkņi iepazīst palielināto trijskani (pl5₃), kā arī pamazinātā trijskaņa (pmVII5₃) atrisinājumus.

3. Intervāli, akordi > Mažora un minora akordi, pm5₃ un pl5₃ > Teorija✓ **MAŽORA, MINORA TRIJSKAŅU APVĒRSUMI**

Trijskaņa apvērsumi ir **sektakords (6₃)** un **kvartsekstakords (6₄)**.

Trijskaņa apvērsumos viens no intervāliem ir kvarta, bet tā malējās skaņas veido sekstu.

mažorā **minorā**

Atkārtoti mažora un minora akordu uzbūves formulas!

	Trijskanis	Sekstakords	Kvartsekstakords
Mažors			
Minors			

3.4. tēmas D₇ apvērsumi un ievadseptakordi teorijas ekrānos audzēkņi atkārtoti zināšanas par skaņkārtas galveno pakāpju trijskaņiem (T5₃, S5₃ un D5₃) un to apvērsumiem, atkārtoti D₇ un tā apvērsumus (D6₅, D4₃ un D2) un to

atrisinājumus mažorā un minorā. No jauna audzēkņi iepazīst ievadseptakordus: VII₇ un pmVII₇ ar atrisinājumu, kā arī akordu “būvēšanu” no skaņas.

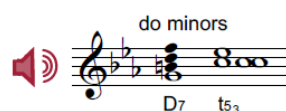
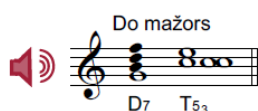
3. Intervāli, akordi > D₇ apvērsumi un ievadseptakordi > Teorija

✓ D₇ UN TĀ APVĒRSUMI

Akordu, kuru veido četras pa tercām sakārtotas skaņas, sauc par **septakordu** (tā malējās skaņas veido septīmu). Septakordu uz skaņkārtas V pakāpes sauc par **dominantseptakordu**.

Dominantseptakords (D₇) mažorā un harmoniskajā minorā atrodas uz **V** pakāpes un atrisinās nepilnā tonikas trijskanī ar trīskāršotu tonikas skaņu.

$$D_7 = I_3 + m_3 + m_3$$

Dominantseptakordam ir trīs apvērsumi: **dominantkvintsektakords (D_{6_5})**,

dominantterckvartakords (D_{4_3}) un **dominantsekundakords (D₂)**.

Saturs

Nodaļas vingrinājumi

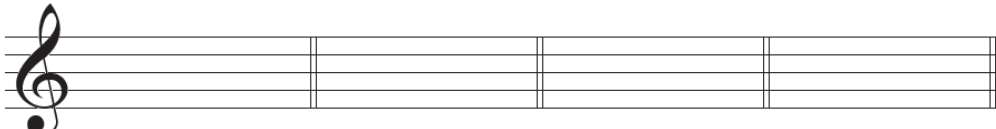
Ar **vingrinājumu** palīdzību tiek veidotas audzēkņu prasmes darboties ar intervāliem un akordiem: noteikt vai “uzbūvēt” tos līnijkopā uz augšu un uz leju no dotās skaņas, atrisināt tos, kā arī veikli sameklēt klaviatūrā. Šīs prasmes ļaus audzēkņiem daudz labāk orientēties nošu tekstā, apgūstot skaņdarbus, saklausot intervālus un akordus ar dzirdi, kā arī pielietot tos improvizācijās un citos radošajos uzdevumos.

3.2. un 3.4. tēmu vingrinājumos raksturīgo intervālu un akordu pierakstā izmantots atšķirīgs noturīgo un nenoturīgo pakāpju pieraksts. Pedagogam par to vajadzētu brīdināt audzēkņus, kā arī vērst audzēkņu uzmanību uz to, ka mazajos lodziņos ekrāna augšējā stūrī paslēpta svarīga informācija, kas var noderēt vingrinājuma izpildes gaitā.

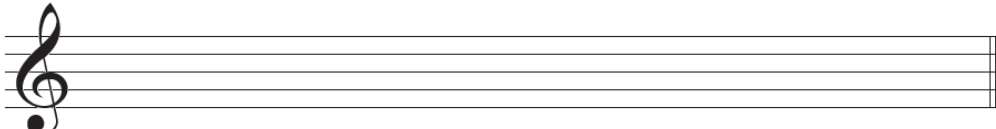
3. Intervāli, akordi > D₇ apvērsumi un ievadseptakordi > 2. vingrinājums

✓ Veido pmVII₇ ar atrisinājumu tonikā! Izveido norādīto akordu secību sol minorā un turpini to: pievieno vēl četrus akordus!

Re (h) si (h) Si^b (h) sol (h)

pmVII₇ T₅₃ pmVII₇ t₅₃ pmVII₇ T₅₃ pmVII₇ t₅₃

t₅₃ t₆₄ D₇ t₅₃

Saturs ● ○ # b Pārbaudīt Rādīt atbildes

Jāņem vērā, ka dažos vingrinājumos (piemēram, 3.1. tēmas 2. vingrinājumā, 3.2. tēmas 2. vingrinājumā u. c.) iespējams izpildīt tikai **vienu** pareizās atbildes variantu vienā konkrētā oktāvā, tāpēc iespējama situācija, ka programma uzrādīs kļūdu, lai gan audzēknis būs uzrakstījis pareizi. Šādos gadījumos pedagogam būtu individuāli jānovērtē izpildītais uzdevums. Sastādot vingrinājumus, esmu centusies izmantot līnijkopu, iespēju robežās izvairoties no palīglīnijām. Pedagogam par to iepriekš jābrīdina audzēkņi.

Intervālu un akordu saklausīšana un uztvere ar dzirdi ir ilgstošs un pacietīgs darbs, jo stabila dzirdes pieredze audzēkņiem veidojas lēni. Tāpēc arī šajā mācību līdzeklī ir daļa vingrinājumu, kas paredzēti mācību vielas atkārtošanai un nostiprināšanai.

Lai iemācītos saklausīt raksturīgos intervālus un D₇ apvērsumus ar dzirdi, ar darbu klasē vien nepietiek, taču bez skolotāja vai cita cilvēka palīdzības audzēknim to apgūt ir visai grūti. Digitālajā mācību līdzeklī atrodami dažādi vingrinājumi un spēles, kas dod iespēju audzēknim pašam bez citu palīdzības vingrināties saklausīt intervālus, akordus un to secības. Mācību līdzeklī piedāvāti atšķirīgas grūtību pakāpes vingrinājumi, kā arī dažādi intervālu un akordu apguves metodiskie paņēmieni. Dzirdes analīzes vingrinājumos intervāli un akordi doti melodiski (uz augšu un uz leju) un harmoniski. Vingrinājumus pildot atkārtoti, piemēru secība mainās.

3. Intervāli, akordi > D₇ apvērsumi un ievadseptakordi > 8. vingrinājums

Laiks: 1 :00 Pareizi: 0 Nepareizi: 0

✓ Klausoties nosaki akordus ar atrisinājumu!

D₇ T_{5₃} D_{6₅} T_{5₃} D_{4₃} T_{5₃} D₂ T_{6₃} pmVII₇ T_{5₃} VII₇ T_{5₃}
 D₇ t_{5₃} D_{6₅} t_{5₃} D_{4₃} t_{5₃} D₂ t_{6₃} pmVII₇ t_{5₃}

Sākt

 Saturs

Intervālus, akordus un to secības iespējams ietvert dažādos radošos uzdevumos, veidojot improvizācijas gan ar balsi, gan uz klavierēm, kā arī sacerot nelielas kompozīcijas par norādīto tēmu un pierakstot tās nošu burtnīcā. Turpinājumā daži radošo uzdevumu piemēri.

Improvizācijas klaviatūrā:

- pedagogs piedāvā audzēkņiem izveidot frāzi, ietverot kādu konkrētu intervālu (piemēram, pl4, m7 u. c.), veidot melodiju pa akorda skaņām u. tml.;
- pedagogs nospēlē sākuma frāzi, kurā ietverts kāds intervāls (piemēram, pm5) vai akords, audzēknis turpina, veidojot atbildes frāzi.

3.2. tēmas 10. vingrinājums (intervālu secības). Ieteicamie papilduzdevumi pēc vingrinājuma izpildes:

- izdomāt intervālu secībai ritmu, dziedāt vai spēlēt secību divbalsīgi;
- dziedāt vai spēlēt intervālu secību dažādos taktsmēros, izveidojot atbilstošu ritmu;
- turpināt intervālu secību, pievienojot perioda otro teikumu, pierakstīt savu variantu nošu burtnīcā, pārveidojot intervālu secību par nelielu skaņdarbu ar atbilstošu nosaukumu (piemēram, "Flautu duets" u. tml.)

3.4. tēmas 10. vingrinājums (akordu secības). Ieteicamie papilduzdevumi pēc vingrinājuma izpildes:

- izdomāt akordu secībai ritmu, dziedāt secību trīsbalsīgi;
- dziedāt akordu secības dažādos taktsmēros, izveidojot atbilstošu ritmu;
- veidot kolektīvu improvizāciju pa akordu skaņām;

- pierakstīt akordu secību nošu burtnīcā un turpināt to līdz perioda formai;
- pārveidot akordu secību par nelielu muzikāli tēlainu skaņdarbu ar atbilstošu nosaukumu, patstāvīgi izvēloties taktsmēru un ritmu.

Nešaubos, ka radošs pedagogs pratīs arī citus šajā mācību līdzeklī izveidotos vingrinājumus izmantot radošiem mērķiem.

4. tēma. MŪZIKAS VALODA. MŪZIKAS FORMAS

Mērķis

- Atkārtot iepriekš apgūtos tempa un mūzikas rakstura apzīmējumus, kā arī padziļināt zināšanas par perioda formas elementiem (perioda struktūra, perioda tematiskā uzbūve).
- Iepazīt nošu raksta saīsinājuma zīmes un dažādus melismu veidus, gūt priekšstatu par transpozīciju, kā arī par instrumentālo un vokālo nošu grupējumu.
- Veidot tēmai atbilstošas analīzes prasmes un radošās darbības pieredzi.

4.1. tēma. Mūzikas valodas elementi. Nošu raksts

Teorijas ekrānos audzēkņi atkārtos zināmo mūzikas valodas elementu definīcijas, atkārtos jau zināmos un iepazīst jaunus tempa un mūzikas rakstura apzīmējumus, iepazīst nošu raksta saīsinājuma zīmes (reprīze, voltas, *Da capo*, *Segno*) un dažādus melismu veidus (īsa un garais priekšskanis, grupeto, mordents, trilleris), ar ko saskaras mūzikas instrumenta stundās, kā arī gūst informāciju par instrumentālo un vokālo nošu grupējumu.

✓ MELISMI

Par **melismiem** (grieķu val. *melos* – dziesma) sauc dažādus melodijas izrotājumus. Sevišķi bieži tie sastopami 17. un 18. gadsimta komponistu mūzikā.

Biežāk lietotie melismi ir **īsa priekšskanis**, **garais priekšskanis**, **mordents**, **grupeto** un **trilleris**.

Īsa priekšskanis parasti atrodas sekundu augstāk par melodijas pamatskaņu. To apzīmē ar pārsvītrotu noti un izpilda kā nākamās vai iepriekšējās skaņas ilguma vismazāko daļu.

Raksta:

Izpilda:

Vairākos 4.1. tēmas **vingrinājumos** doti skaņdarbu fragmenti analīzei, piemēram, noteikt tonalitāti, faktūras veidu, paskaidrot svešvārdus, noteikt izrotājuma veidu u. tml. Pēc vingrinājuma izpildes audzēknis var pārliecināties par atbilstību pareizībai. Citos vingrinājumos audzēkņi mācās transponēt melodijas, kā arī vingrinās rakstīt melodijas instrumentālajā un vokālajā nošu pierakstā.

✓ Analizē mūzikas piemēru!

- Nosaki tonalitāti:
- Nosaki faktūras veidu:
- Paskaidro svešvārdus: *Moderato* – , *Cantabile* –
- Paskaidro nošu raksta elementus: *p* – , *tr* –

Pārbaudīt

Rādīt atbildes

Spēle “Atrodi atbilstošo tempa un mūzikas rakstura apzīmējumu” (4.1. tēmas 3. vingrinājums) palīdzēs audzēkņiem apgūt biežāk lietotos tempa un mūzikas rakstura apzīmējumus. Šajā spēlē, atšķirībā no iepriekšējās, pēc pogas “Sākt”

nospiešanas, apzīmējumi parādās latviešu valodā. Audzēkņiem uzrakstīto vārdu vidū jāatrod vārda tulkojums itāliešu valodā.

4. Mūzikas valoda un mūzikas forma > Mūzikas valodas elementi. Nošu raksts > 3. vingrinājums

Laiks: 0:54 / 1:00 Pareizi: 0 Nepareizi: 0

✓ Atrodi atbilstošo tempa un mūzikas rakstura apzīmējumu!

Mierīgi, soļos

Adagio	Agitato	Allegro	Andante	Animato	Brillante	Cantabile	Commodo
Con brio	Dolce	Doloroso	Energico	Espressivo	Grave	Grazioso	
Lacrimoso	Largo	Leggiero	Maestoso	Marcato	Marciale	Moderato	
Patetico	Presto	Risoluto	Ritenuto	Scherzando	Sostenuto	Subito	Vivo

Sākt Rādīt atbildi

Saturs

Spēlē izmantoti 30 tempa un mūzikas rakstura apzīmējumi, kas itāliešu valodā doti alfabētiskā secībā. Pirms spēles sākuma vajadzētu iepazīties ar vārdu secību un izlasīt svešvārdus. Pedagogam vajadzētu vērst audzēkņu uzmanību arī uz pareizu vārdu izrunu. Vingrinājums ieteicams gan patstāvīgam darbam, gan kopīgam darbam klasē, piemēram:

- audzēkņi norunātajā secībā min vārdus viens aiz otra;
- audzēkņi sacenšas komandās;
- audzēkņi sacenšas individuāli.

4.2. tēma. Mūzikas formas: periods

Iepriekšējos digitālajos mācību līdzekļos dota informācija par biežāk sastopamajām mūzikas formām, taču šeit pievērsta uzmanība tieši perioda formas analīzei. **Teorijas ekrānos** aktualizēta informācija par perioda struktūras elementiem, kā arī par kvadrātiskas un nekvadrātiskas uzbūves perioda raksturīgajām iezīmēm.

Jauna ir informācija par perioda tematisko uzbūvi (atkārtota, vienota) un paplašinājumu periodā, kas tiek nostiprināta vingrinājumos.

✓ PERIODA TEMATISKĀ UZBŪVE

Izšķir **atkārtotas** un **vienotas** tematiskās uzbūves periodus.

Ja perioda otrajā teikumā atkārtojas pirmā teikuma tematiskais materiāls (abi teikumi ir līdzīgi), to sauc par **atkārtotas tematiskās uzbūves** periodu.

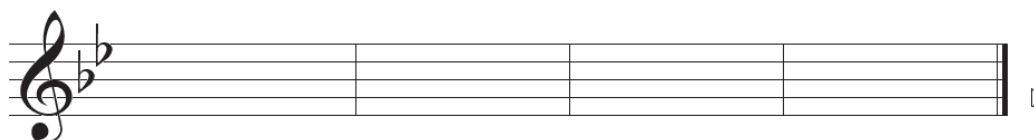

Vingrinājumos audzēkņi mācās sacerēt melodijas, veidojot atkārtotu vai vienotu perioda tematisko uzbūvi, kā arī veido analīzes prasmes perioda formas ietvaros.

Pēc vingrinājumu izpildes audzēknis var pārliecināties par savu atbilžu pareizību.

✓ Turpini melodisko impulsu, saceri **atkārtotas** tematiskās uzbūves periodu!

Vingrinājumos analīzei izmantotas Dž. Rosīni un J. Brāmsa melodijas, kā arī latviešu tautasdziesmas “Man māmiņa piesacīja” un “Bāleleļa līgaviņa”. Pedagoģs var rosināt papildus mutiski noteikt arī citus elementus, piemēram, iztulkot

mūzikas rakstura un tempa apzīmējumu, raksturot *kvadrātiska* un *nekvadrātiska* perioda pazīmes, paskaidrot, ko nozīmē *atkārtota* vai *vienota* tematiskā uzbūve u. tml. Pēc vingrinājuma izpildes melodijas un tautasdziesmas ieteicams nodziedāt ar vārdiem, kā arī noklausīties atbilstošu mūzikas ierakstu. Pedagoģs var rosināt audzēkņus arī radošai darbībai, piemēram, izveidot tautasdziesmas apdari, pievienojot melodijai otro balsi vai arī klavieru pavadījumu.

4. Mūzikas valoda un mūzikas forma > Mūzikas formas: periods > 7. vingrinājums

✓ Analizē latviešu tautasdziesmu!

Sirsnīgi Latviešu tautasdziesma

Bā - le - li - ņa lī - ga - vi - ņa sēd aiz gal - da rau - dā - da - ma,
bā - le - li - ņa lī - ga - vi - ņa sēd aiz gal - da rau - dā - dam'.

Tautasdziesmu grupa: Tautasdziesmas melodijas tips:

Mūzikas rakstura apzīmējums: Tonalitāte:

Temps: Taktsmērs:

Perioda uzbūve: Perioda tematiskā uzbūve:

Saturs Pārbaudīt Rādīt atbildes

5. tēma. SKAŅU BURTU APZĪMĒJUMI

Mērķis

- Atkārtot skaņu burtu apzīmējumus un to izmantošanu pavadījuma veidošanā.
- Rosināt audzēkņus praktiskai muzicēšanai.

5.1. tēma. Skaņu burtu apzīmējumi

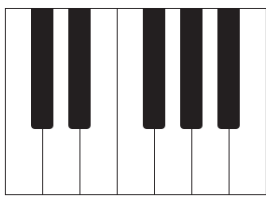
Teorijas ekrānos audzēkņi atkārtoti skaņu burtu apzīmējumus un to pierakstu dažādās oktāvās, bet vingrinājumos mācās pielietot burtu nosaukumus:

- vingrinās atrast burtu apzīmējumam atbilstošo klavieru taustiņu (2. vingrinājums);

5. Skaņu burtu apzīmējumi > Skaņu burtu apzīmējumi > 2. vingrinājums

Laiks: 1 :00 Pareizi: 0 Nepareizi: 0

✓ Atrodi burtu apzīmējumam atbilstošo **klavieru taustiņu!**

c d e f g a h
des es ges as b cis dis fis gis ais

Saturs Sākt

- vingrinās dotos tonalitāšu apzīmējumus pārsaukt ar atbilstošiem zilbju nosaukumiem (4. vingrinājums) un otrādi – ar zilbju nosaukumiem dotos apzīmējumus pārsaukt ar burtu nosaukumiem (5. vingrinājums).

5. Skaņu burtu apzīmējumi > Skaņu burtu apzīmējumi > 5. vingrinājums

✓ Raksti lodziņos atbilstošos tonalitāšu nosaukumus ar burtu apzīmējumiem!

Mi mažors - si minors - Solb mažors -
siḃ minors - Fa# mažors - sol# minors -

Pārbaudīt Rādīt atbildes

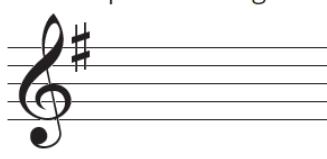
Saturs

Mācību līdzeklī ietvertas arī audzēkņiem jau pazīstamas spēles “Atpazīsti tonalitātes pēc to atslēgas zīmēm!” (6. un 7. vingrinājums). Pirms spēles uzsākšanas ieteicams iepazīties ar objektu izvietojuma rindu ekrāna lejasdaļā. Tonalitātes tajā ir izvietotas hromatiskā secībā.

5. Skaņu burtu apzīmējumi > Skaņu burtu apzīmējumi > 6. vingrinājums

Laiks: 0:57 / 1:00 Pareizi: 0 Nepareizi: 0

✓ Atpazīsti mažora tonalitātes pēc to atslēgas zīmēm!

 Saturs

Visiem vingrinājumiem ir pārbaudes iespēja, tos iespējams pildīt gan klasē, gan mājās. Vingrinājumi ieteicami audzēkņu patstāvīgajam darbam.

5.2. tēma. Burtu apzīmējumi pavadījuma veidošanā

Teorijas ekrānos audzēkņi atkārto zināšanas par burtu apzīmējumiem pavadījuma akordu pierakstā. Tabulas veidā doti biežāk lietotie akordi apgūtajās tonalitātēs – mažora un minora trijskaņi, kā arī septakordi.

Vienā no teorijas ekrāniem ievietoti vairāki faktūru paraugi dažādos taktsmēros, kas audzēkņiem noderēs, veidojot dziesmām pavadījumu.

5. Skaņu burtu apzīmējumi > Burtu apzīmējumi pavadījuma veidošanā > Teorija

✓ DAŽĀDU PAVADĪJUMA FAKTŪRU PARAUGI

Pavadījuma faktūru paraugi dažādos taktsmēros:

2
4

3
4

4
4

6
8

$\frac{2}{4}$

$\frac{2}{4}$

Saturs

2. vingrinājums ir spēle, kurā pēc pogas “Sākt” nospiešanas, līnijkopā parādās akords, kurš audzēknim jāatrod ar burtiem apzīmēto akordu rindā. Vingrinājuma mērķis ir veikli atpazīt un atrast norādītos akordus. Pirms spēles uzsākšanas ieteicams iepazīties ar objektu izvietojuma rindu ekrāna lejasdaļā.

5. Skaņu burtu apzīmējumi > Burtu apzīmējumi pavadījuma veidošanā > 2. vingrinājums

Laiks: 0:57 / 1:00 Pareizi: 0 Nepareizi: 0

✓ Nosaki akordus!

C

D

E

E $\flat$

F

G

A

A $\flat$

B $\flat$

Cm

C $\sharp$ m

Dm

Em

Fm

F $\sharp$ m

Gm

Am

Bm

C $_7$

D $_7$

E $_7$

E $\flat_7$

F $_7$

G $_7$

A $_7$

A $\flat_7$

B $\flat_7$

Saturs Sākt Rādīt atbildi

Pārējos šīs tēmas vingrinājumos piedāvātas dažādu komponistu dziesmu notis ar pavadījuma akordu burtu pierakstu, kas paredzētas spēlēšanai ar audzēkņu pašu izveidotu pavadījumu.

Kaut arī visi nepieciešamie pavadījuma akordi doti 5.2. tēmas 2. teorijas ekrānā, pedagogam vajadzētu rosināt audzēkņus tos iegaumēt un pašiem atrast norādītos akordus uz klavierēm. Pedagogam vajadzētu pašam demonstrēt audzēkņiem arī dažādas faktūras, kuras iespējams izmantot pavadījuma veidošanai.

5. Skaņu burtu apzīmējumi > Burtu apzīmējumi pavadījuma veidošanā > Teorija

✓ **BIEŽĀK LIETOTIE PAVADĪJUMA AKORDI**

Ab Eb Bb F C G D A E

Fm Cm Gm Dm Am Em Bm F#m C#m

Ab⁷ Eb⁷ Bb⁷ F⁷ C⁷ G⁷ D⁷ A⁷ E⁷

Saturs

Nereti solfedžo skolotājiem pārmet pārlietu teoretizēšanu un mācību vielas atrautību no prakses. Iesaistot audzēkņus šāda veida muzicēšanā, viņi redzēs pielietojumu arī solfedžo stundās apgūstamajai mācību vielai, un tas, iespējams, radīs interesi un motivēs viņus mācību darbam. Solfedžo stundās gūtās prasmes muzicēšanā un pavadījuma veidošanā noteikti noderēs audzēkņu turpmākajā dzīvē.